

Martin: Det er en drøm for enhver videnskabsmand at kunne forudsige kommende ting; det har også været en drøm inden for samfundsvidenskaberne og ganske specielt i nationaløkonomien, og der er vel ingen i det høje ting, som ikke ville finde det herligt, hvis vi havde et institut, der to gange om året kunne fortælle os, hvordan det var gået i det svundne halvår, og desuden fortælle noget om, hvordan det ville gå i det kommende halvår; men vi ved jo, at det lader sig ikke gøre, det er i hvert fald meget vanskeligere, end det ser ud til.

En gammel nationaløkonom ville engang forklare mig, hvor vanskeligt det var, og så fortalte han mig, at en af hans yngre venner i sin ungdom studerede medicin og gik op i videnskaben med liv og lyst. En dag skulle han assistere overlægen ved undersøgelsen af en mand, der var bekymret for sit helbred og troede, at han snart skulle dø. Da undersøgelsen var forbi, klappede overlægen manden på skulderen og sagde: De er sund og frisk, De kan leve 30 år endnu. Glad og fornøjet forlod manden hospitalet. Da han trådte ud på gaden, blev han kørt over af en bil og blev ført ind på hospitalet, hvor han døde. Herefter erklærede den unge student, at han ville forlade medicinen, idet han i kraftige vendinger forklarede, at han ikke ville spille sin tid på en videnskab, der kunne slå i den grad fejl.

Den slags historier fortælles der mange af i værker om konjunkturforskning, og man gør det, idet man understreger, at lægens udsagn sandsynligvis var rigtigt nok, så langt hans videnskab rakte; han kunne sige, at manden var sund og frisk og levedygtig, men alle de tilfældigheder, han måtte komme ud for, kunne lægen naturligvis ingenting sige om.

Og man har altid været klar over, at nationaløkonomerne er endnu vanskeligere stillet. Allerede den moderne konjunkturlæres grundlægger, svenskeren Knut Wicksell, sagde for 50 år siden, at en økonom aldrig kunne udtale sig om fremtiden uden at gå uden for sin videnskabelige kompetence. For at illustrere det sagde han: hvis en gyngestol står og gynger og får lov til at gynges i ro og fred, vil svingningerne stadig blive mindre, og til sidst vil gyngestolen gå i stå; men hvis der står en del

dreng og sparker til gyngestolen, så hører al lovmæssighed op, og så er der ingen, der kan forudse, hvad der vil ske. Sådan er det med de økonomiske konjunkturer. Wicksell mener, at disse konjunktursvingninger er en skiftning mellem inflation og deflation, altså perioder, hvor investeringerne er større end opsparingerne, og perioder, hvor investeringerne er mindre end opsparingerne, og han mente, det kunne reguleres nogenlunde ved i tide at forandre lånesatserne. Men, siger han, de økonomiske svingninger kommer ud for en masse forstyrrelser. Blandt de drenge, der står og sparker til gyngestolen, nævner han i første række politikerne, der griber ind i den økonomiske udvikling på mangfoldige måder, og det er jo drenge, der er løbet stærkt i vejret. Da Wicksell for 50 år siden fremsatte disse bemærkninger, udgjorde det danske statsbudget ikke ret meget over 1 pct. af, hvad det nu er løbet op til.

Nu betyder de politiske indgreb, statsfinansernes indgreb, i den økonomiske udvikling meget, meget mere end dengang, men blandt forstyrrelserne nævner han også tekniske opfindelser og befolkningsforholdene, befolkningstilvækst, aldersfordeling o. s. v. Han nævner endvidere høstens karrighed og gavmildhed — alene med 6 års mellemrum, i 1947 og 1953, havde vi den ringeste høst i mands minde og den største høst, Danmark nogen sinde har haft — og det har selvfølgelig en meget stor betydning for det økonomiske liv, en betydning, der ikke er til at forudse. Endelig nævner han forandringer i forbruget, modens luner og en hel mængde andre ting.

Nu siger det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard, at de forskningsinstitutioner, vi har, vort statistiske departement og det økonomiske sekretariat, udfører et meget fint arbejde, og det tror jeg vi alle sammen kan blive enige om; vi har dygtige ledere i spidsen for disse institutioner. Men, siger det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard, de meddeler os kun, hvad der er sket, og det er jo praktisk talt også det eneste, de kan meddele os, for endnu gælder det, som der står i Prædikerens bog 8. kap., 7. vers: Hvå kan sige, hvordan fremtiden vil blive?

Der tales rundt om i verden om økonomisk spådomskunst, om konjunkturprognoser. En stor tysk nationaløkonom, Albert